

Szakfelügyelői jelentés a Vác Város Levéltárában elvégzett ellenőrzésről

2025. szeptember 18-án levéltári szakfelügyelői látogatást tettem Vác Város Levéltárában. Az ellenőrzés a szakfelügyelet 2025. évi munkatervében foglaltaknak megfelelően a levéltári rendezési, segédletkészítési munka egyes kérdéseinek, illetve a kötelező levéltári nyilvántartások vezetésének a vizsgálatát célozta a 2020-2024. évek vonatkozásában. Az ellenőrzésnél Horváth Ferenc igazgató úr volt segítségemre.

1.

A Levéltár nem rendelkezik a szakmai kormányrendelet 4/A §-ában előírt stratégiai tervvel.

2.

Az intézményben nem készült írásos koncepció, stratégia vagy több éves átfogó terv kifejezetten a rendezés, a segédletkészítés és/vagy az adatbázis-építés céljaira és módszereire, ütemezésére vonatkozóan. A belső feldolgozó munka – különösen is az iratanyag rendezése – az éves munkatervekben került rögzítésre, ugyanakkor a gyakorlatban az éves terveken túlmutató tendenciák szerint történt. Majdnem minden évben voltak olyan rendezések, amelyek az iratanyag mennyisége miatt, vagy más okokból áthúzódtak a következő évre.

3.

A rendezetlen, az alap-, a közép- és a darabszinten rendezett iratanyag mennyiségét és arányát, illetve ezek az elmúlt öt év során történt változását az alábbi táblázat mutatja.

	rendezetlen iratanyag	alapszinten rendezett	középszinten rendezett	darabszinten rendezett	összesen	
2020	0	399,97	528,19	102,97	1031,13	ifm
	0	38,79	51,22	9,99	100	%
2024.12.31	0	497,69	550,6	144,61	1192,9	ifm
	0	41,72	46,16	12,12	100	%

Ezek szerint a gyűjtőterületi munkával összehangolt tervszerű és folyamatos feldolgozó munkának köszönhetően nem volt rendezetlen iratanyaga a levéltárnak. Az alapszinten és a darabszinten rendezett iratanyag mennyisége és aránya (3, illetve 2 százalékkal) nőtt ezekben az években, ugyanakkor a középszinten rendezett iratok mennyisége valamelyest gyarapodott, aránya azonban mintegy 5 százalékkal csökkent.

4.

A 2020-2025 közötti rendezések mennyiségileg jelentős részét az önkormányzattól átvett közigazgatási iratanyag (XXXVII. fondfőcsoport) feldolgozása tette ki. Már korábban megkezdett munka folytatásaként zajlott Vác város tervtárának (XV.12.) rendezése – mind a korábban átvett iratok, mind az időszak alatti iratgyarapodás tekintetében. De személyi hagyatékok és gyűjteményes jellegű irategységek rendezésére is sor került a XIV. és a XV. fondfőcsoportban.

Az alap- és közép- és darabszinten végrehajtott rendezések elsődlegesen az átvett iratanyagnak a levéltár struktúrájába való beillesztését, illetőleg a minél jobb használhatóság biztosítását célozták.

5.

A rendezési munkálatokat többségében jóváhagyott rendezési tervek alapján végezték a Levéltárban. A kisebb mennyiségű irategységek (pl. családi és személyi fondok) rendezésére azonban nem minden esetben készült írásos dokumentáció.

A látogatás során a következő törzsszámú irategységek rendezési terveit néztem meg: XIV.14., XV.12., XXXVII.201a., (2020) XXXVII.201c.

A rendezési tervek jól tekinthetőek, kellő részletességgel tartalmazzák a rendezés gyakorlati megvalósításához szükséges körülmények, jellemzők és az elérendő állapot, struktúra leírását, továbbá a rendezés alapelvét (elveit), de nélkülözik a fondképzőre vonatkozó, a szakmai rendelet által felsorolt információkat.

6.

A 2020-2024. években történt ellenőrző, alap-, közép-, illetve darabszintű rendezések mennyiségi adatai az alábbi táblázat mutatja.

	<i>ellenőrző rendezés (ifm)</i>	<i>alapszintű rendezés (ifm)</i>	<i>középszintű rendezés (ifm)</i>	<i>darabszintű rendezés (ifm)</i>	<i>összesen</i>
2020	2,1	12,21	7,88	0	22,19
2021	0	108,93	23,17	0,2	132,3
2022	0	13,72	2,64	0,47	16,83
2023	0	6,69	2,64	0,47	9,8
2024	13	29	1,03	0,36	43,39
összesen:	15,1	170,55	37,36	1,5	ifm
	6,73	75,97	16,64	0,67	%

Az intézményben elvégzett rendezési munkák nagyobb része (háromnegyede) alapszintű rendezés volt, de minden évben történt középszintű és 2021-től kezdődően darabszintű rendezés is. Ezeket szükség szerint az időszak első és utolsó évében ellenőrző rendezés is kísérte.

7.

2021-ben került dokumentálásra a *Vác város tervtára* (XV.12.) iratanyagának selejtezése. Az irategység rendezések 2012- óta folyt, azzal együtt, hogy közben rendeltetésszerű iratátvételekkel gyarapodott is az iratanyag. A rendezés során leválasztásra és selejtezésre kerültek a többes példányok és az olyan irattípusok, amelyek selejtezéséhez nem szükséges selejtezési tervet készíteni. A selejtezésről 235/2021. szám alatt szabályos selejtezési jegyzőkönyv készült, de jóváhagyására nem került sor.

8.

A törzskönyvi nyilvántartás vezetésére excel táblázat szolgál. Ez tartalmazza az irategység alapadatait és mindemellett lehetőséget ad a rendezettség, készítendő segédletekre, mintaállványozottságra vonatkozó adatok rögzítésére is. A törzskönyvi alapadatok kitöltése teljesnek mondható, a kiegészítő adatok esetében ez az iratanyagban folytatott munkák függvénye.

Raktári jegyzékek adattartalma megfelel a szakmai rendelet előírásainak.

A szakmai rendelet által előírt naplók vezetése papír alapon, előre nyomtatott oldalú kötetekben történik. A levéltár mindegyik, a szakmai rendelet által előírt naplóval rendelkezik, és ezen felül 2005-2021 között külön nyilvántartása volt a kiadott hiteles másolatoknak. A naplók rovatai minden, a jogszabályokban előírt adat rögzítésére lehetőséget adnak. Vezetésük a vizsgált

időszakban (és azt megelőzően) szabályosan történt, a rovatok teljeskörűen és megfelelően vannak kitöltve, az év végén szabályosan le vannak zárva.

9.

A Levéltár törzskönyvi adatbázisa excel táblázatban van rögzítve, illetve vezetve. Ez a megoldás nem, vagy nem teljes mértékben biztosítja a nyilvántartást kezelő programmal szemben a szakmai rendelet által támasztott követelmények (jogosultság alapú hozzáférés, naplózás, biztonsági mentés és visszaállíthatóság) teljesülését.

10.

Az elektronikusan vezetett törzskönyvi nyilvántartásnak a Magyar Nemzeti Levéltár részére történő átadásra vonatkozó jogszabályi előírás a vizsgált időszak minden évében teljesült.

11.

A fonddossziék gyakorlatilag lefedik a teljes iratanyagot.

Raktári nyilvántartások minden irategység esetében rendelkezésre állnak, bár ezek egy része ideiglenes raktári jegyzék, frissítésük azonban folyamatosan zajlik. Az irategységek mintegy 80%-ának érhető el raktári jegyzéke, illetve nyilvántartása a honlapon.

12.

A látogatás során az alábbi törzsszámú irategységek fonddossziéit néztem át: V.93., V.94., VIII.51., VIII.52., VIII.64., XV.33., XV.34., XVI.56., XVII.501., XVII.1201., XXIII.501., XXIII.502., XXIX.5., XXX.1., XXX.101., XXXV.1.

A dossziék tartalmazzák az iratanyag aktuális és hiteles raktári jegyzékét, illetve nyilvántartását, valamint – amennyiben voltak – a korábbi nyilvántartásokat. Emellett a megőrzés történetének függvényében az átadás-átvételi dokumentációt, rendezési és selejtezési terveket, jegyzékeket, kölcsönzésre vonatkozó iratokat (pl. V.21., XV.33.), ritkábban a tervezést statisztikai segédlet lapjait.

Összességében a fonddossziék vezetése megfelel a szakmai előírásoknak.

A raktári nyilvántartások formai és tartalmi szempontból is eleget tesznek a szakmai és jogszabályi követelményeknek, de vannak olyan jegyzékek, amelyek információtartalma az előírtat meghaladó (pl. XXIII.501.a). Egyes jegyzékek adataik mélységét tekintve meghaladják az elvárt szintet, illetve az irategység egy részéhez lajstrom is rendelkezésre áll, elsősorban az V. és VIII. fondfőcsoportokban.

13.

Fondokról és állagokról készült leírások fond- illetve állagbevezetőként egyes irategységek (pl. V.74., 91., XIV.1.t.) esetében publikálásra kerültek az adott nyilvántartással együtt az intézmény honlapján. Ezek elsősorban a fondképző történetére, az iratanyag tárgyára, tartalmára és kutathatóságára vonatkozóan nyújtanak információkat.

A szakmai rendelet szerinti leírások készítése egyéb feldolgozási feladatok miatt nem volt a vizsgált időszakban prioritás az intézményben.

14.

A vizsgált időszak legjelentősebb adatbázis-építési tevékenysége az *I. világháborús adatbázis* építése és publikálása volt, amely tulajdonképpen része a Vác az első világháború idején kutatómunkának. Az adatbázis elsősorban katonákra, de emellett katonai ügyekkel kapcsolatba került egyházi és polgári személyekre vonatkozó adatokat tartalmaz. Az adatgyűjtés több éven keresztül zajlott mind levéltári, mind könyvészeti és egyéb forrásokból, 2020-ban zárult le, de maga az adatbázis javítható és bővíthető mind rekordok, mind adatelemek, mind digitalizált tartalmak (elsősorban korabeli vonatkozó fotók) felvitelével. Ezt követően az adatok rögzítése történt meg excel táblázatban. Az adatbázis jelenleg több mint 7700 személyre vonatkozó

hatvanezernél is több adatsorban lévő adatot tartalmaz. Az egy személyek köthető adatfajta száma 34 és források szerint tagolódik, továbbá digitalizált dokumentumok felvitelére is alkalmas, (illetve meg is találhatóak benne). Részletes bevezetővel, bibliográfiával és forrásjegyzékkel, a nevek abc szerinti bontásában a Levéltár honlapján érhető el (<https://www.vacarchivum.hu/elso-vilaghaboru-vac>).

A honlapon található *Utcanevek adatbázis* alatt több adatgyűjtés található a gyűjtést, rögzítést végző személy feltüntetésével, illetve a keletkezés, lezárás évével megjelölve. A vizsgált időszak alatt 2022-ben egy gyűjtéssel bővült, amelynek adatai: a közterület jelenlegi hivatalos és közhasználatú neve, az önkormányzati stb. határozat száma, megjegyzés (elsősorban helyrajzi szám), előző nevek, határozat száma (sok esetben az előző nevek felbukkanásának évei), a településrész neve.

Jelenleg építés alatt van az *Árvaszéki adatbázis* a V. 94. törzsszámú fond iratainak feldolgozásával, továbbá a Térkép adatbázis, amelynek első verziója elérhető a levéltár honlapján (<https://www.vacarchivum.hu/terkepek>). Az egyes rekordok adatai: év, készítő, típus (tematikai), arány, utcanevek, irattípus. A feldolgozott térkép digitális másolata mellett a 'Mutasd a térképen' funkcióval a Google Térképen is megjeleníti a leképezett területet.

*

Vác Város Levéltárában 2020-2025 között folyamatosan zajlottak a levéltári feldolgozó munkák, elsősorban rendezések. Ezek eredményeként a Levéltárban nem volt rendezetlen iratanyag, az átvett iratok rövid időn belül beillesztésre kerültek a levéltári struktúrába. Az ellenőrző, közép- és darabszintű rendezések pedig növelték az iratanyag használatosságát, kutathatóságát.

Az iratanyag és a levéltári munkafeladatok adminisztratív nyilvántartása teljes körű, jól áttekinthető és szabályosan vezetett volt a vizsgált időszakban. Megfontolandó ugyanakkor az elektronikus törzskönyvi nyilvántartás számára külön szakrendszer beszerzése, alkalmazása.

Az iratanyag publikus jegyzékekkel való ellátottsága ugyan még nem teljes, de jelentős mértékű és számos, a kutatás szempontjából fontos irategység esetében részletesebb az előírtnál.

A korábbi években megkezdett adatbázis-építések tovább folytatódtak, illetőleg újabb is elkezdődött. Kiemelendő ezek közül az *I. világháborús adatbázis*, amely amellel, hogy sokrétű adatokat tartalmaz a hadviselt személyek vonatkozásában, a város és lakói I. világháború alatt története komplex feldolgozásának része és részben alapja. Adatgazdagsága felveti a későbbiekben táblázatkezelő helyett kimondottan adatbázis-kezelő programba való további fejlesztését.

Az intézményben folyamatos és szakszerű munka folyt az iratanyag kutathatóságának, minél szélesebb körű felhasználása érdekében. A munka szakmai és adminisztratív feltételei biztosítottak voltak, az eredményesség további növelését elősegítené a szakmai alkalmazottak számának növelése legalább egy fővel.

Budapest, 2025.12.03.

A jelentésben foglaltakkal egyetértek, kivéve a jelentés záró része 2. bekezdésben az elektronikus törzskönyvi nyilvántartásra vonatkozó részt, mely egyedi megoldást javasol. Korábban országos program, E-archivum szolgáltatta e célt, amelyet azonban nem fejlesztettek tovább, nem is használható.

Vác, 2025. december 19.

Dr. Horváth Ferenc
igazgató

M4 W
Csizi István
szakfelügyelő
VÁC VÁROS LEVÉLTÁRA
Érkezett: 2 025. év dec. hó 19. n.
Iktatószám: 223 - 2 / 2 025.
Melléklet: 2 db. Előadó: *[Signature]*
Írattári tételszám: 07
Alapszám: 223 / 2 025